

01/12/2020

Bevolkingsonderzoeken naar kanker zijn kwaliteitsvol maar er zijn meer inspanningen nodig om deelname te verhogen

* De belangrijkste cijfers uit het jaarrapport vindt u als bijlage bij dit bericht. *

- Meer inspanningen nodig om de deelname te verhogen. Nieuwe campagne in 2021 zet in op gedragsverandering en motivatie tot deelname.
- Bevolkingsonderzoek Dikkedarmkanker: deelname van nieuwe jonge groepen is laag.
- Bevolkingsonderzoek Borstkanker: ondanks Covid-19 worden borstkankers nog steeds vroeg genoeg gevonden.
- Bevolkingsonderzoek Baarmoederhalskanker: vaccinatieprogramma succesvol maar preventief uitstrijkje moet beter.

Het preventiebeleid rond kanker van de Vlaamse overheid werpt zijn vruchten af. Dat blijkt uit het jaarrapport 2020 van het Centrum voor Kankeropsporing, dat de Bevolkingsonderzoeken naar kanker coördineert in opdracht van de Vlaamse overheid en daarvoor samenwerkt met het Kankerregister.

Dankzij onze Bevolkingsonderzoeken Borst-, Dikkedarm- en Baarmoederhalskanker krijgen jaarlijks meer dan 1.600.000 Vlamingen de uitnodiging om zich te laten onderzoeken. Deze stijging is onder meer te wijten aan de uitbreiding van de leeftijdsgroep voor het Bevolkingsonderzoek Dikkedarmkanker met de 50-jarigen.

Meer inspanningen nodig om de deelname te verhogen.

Minister Wouter Beke: *“We zien dat er een duidelijke stagnatie is van het aantal deelnames. Daarom worden de inspanningen om de deelname te verhogen opgedreven. Zo wordt er vanaf 2021 in een nieuwe mediacampagne meer ingezet op het motiveren tot actie.”*

Verder bekijken we welke andere drempels voor deelname aangepakt kunnen worden. Vooral het bereiken van personen die nooit deelnemen en kwetsbare en moeilijk bereikbare groepen blijft een belangrijke uitdaging!

Bevolkingsonderzoek Dikkedarmkanker: duidelijk succes maar deelname stagneert. Vooral jonge doelgroepen nemen te weinig deel.

Maar liefst 75% van de kankers gevonden bij deelnemers aan het Bevolkingsonderzoek hebben een vroegtijdig (in situ of stadium I) en dus goed behandelbaar stadium, versus 'slechts' 35% bij niet-deelnemers.

Patrick Martens, Directeur van het Centrum voor Kankeropsporing: *“Hoewel het belang van dit onderzoek keer op keer wordt aangetoond, doet al jaren slechts de helft van de uitgenodigde personen effectief mee. Vooral de deelname in de nieuwe jongere groepen (leeftijd 50-54) is laag. Dat is verontrustend en een duidelijke reden om meer in te zetten op motiveren tot deelname.”*

Vanaf januari 2021 krijgt de doelgroep een andere afnameset met een gebruiksvriendelijker opvangpapier in de brievenbus. Dit papier kleeft op de WC-bril.

Bevolkingsonderzoek Borstkanker: ondanks opschorting door Covid-19 tijdens eerste piek, worden borstkankers nog steeds vroeg genoeg gevonden.

In 2019 werd een totale dekking van 64,7% bereikt, wat zeer vergelijkbaar is met voorgaande jaren. We starten dit jaar nog met een studie om de nooit-deelnemers beter te kunnen bereiken.

Normaal gezien krijgt elke vrouw om de 24 maanden een uitnodiging. Het uitnodigingsinterval is dan twee jaar. Wegens COVID-19 lag het Bevolkingsonderzoek Borstkanker echter stil van eind maart tot eind juni 2020, waardoor circa 50.000 vrouwen niet op tijd werden gescreend.

Harlinde De Schutter, Stichting Kankerregister: *“Het kankerregister onderzocht de impact hiervan. Die analyse toonde aan dat de borstkankers nog steeds vroeg genoeg worden gevonden als het screeningsinterval maximaal 30 maanden is (= 6 maanden uitstel). Ook bleek het van belang dat een dergelijk uitstel slecht één keer voorkomt. Indien een verbreed screeningsinterval vaker voorkomt, of groter wordt dan 30 maanden, ziet men wel een neiging tot meer geavanceerde kankerdiagnoses.”* Dit is ook de belangrijkste reden waarom we tijdens de tweede piek het bevolkingsonderzoek niet hebben stilgelegd.

Bevolkingsonderzoek Baarmoederhalskanker: doeltreffend Vlaams vaccinatieprogramma maar deelname aan preventief uitstrijkje moet beter.

In mei 2018 deed de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) een oproep tot actie om baarmoederhalskanker wereldwijd te elimineren, wat neerkomt op een incidentie van minder dan vier nieuwe gevallen per 100.000 vrouwen per jaar. De WHO formuleerde hiervoor drie concrete doelstellingen tegen 2030.

Minister Wouter Beke: “ Een eerste doelstelling van de WHO stelt dat 90% van de 15 jarige meisjes gevaccineerd moet zijn tegen HPV. Heel mooi dat het Vlaams vaccinatieprogramma deze doelstelling reeds haalt. De tweede doelstelling van de WHO stelt dat 70% van de vrouwen gescreend zijn op 35 en 45 jaar, en dat er 90 % opvolging is indien afwijkingen gevonden worden. Jammer genoeg voldoen we nog niet aan deze doelstellingen. We moeten meer vrouwen preventief onderzoeken en we moeten de opvolging van afwijkende stalen verhogen. En tenslotte formuleert de WHO dat 90% van de vrouwen met een cervix aandoening behandeld worden.”

De opvolging van afwijkende screeningsstalen heeft nog marge voor verbetering. 20% van de vrouwen met een afwijkend resultaat heeft nog steeds geen opvolging gehad.

Het CVKO informeert en motiveert de gynaecologen en huisartsen om verdere opvolging te organiseren voor vrouwen die dit nog niet deden. Uit een eerste evaluatie bleek deze aanpak onvoldoende. We proberen volgend jaar een stap verder te gaan.

De Bevolkingsonderzoeken naar kanker redden jaarlijks vele levens. Deze cijfers blijven belangrijk, ook in deze corona-tijden. We volgen nauwkeurig op of de bevolkingsonderzoeken gepauzeerd moeten worden wegens capaciteitstekorten in de zorg. Een beperkte pauze kan quasi volledig gecompenseerd worden, indien iedereen de kans krijgt om even vaak deel te nemen zoals voorheen. Blijvende aandacht om kwalitatief en veilig voor iedereen de bevolkingsonderzoeken te organiseren is daarbij het middel om deze gunstige resultaten ook in de toekomst te behouden.

Perscontact

Dr. Patrick Martens – directeur CvKO: 0479/901871 -

patrick.martens@bevolkingsonderzoek.be

Mevr. Katia Emmerechts – SKR: 02/2501010 – katia.emmerechts@kankerregister.org

<Contactgegevens Kabinet>

Over het Centrum voor Kankeropsporing

Elk jaar krijgen meer dan 1,6 miljoen mensen in Vlaanderen een uitnodiging om zich preventief te laten onderzoeken op borstkanker, dikkedarmkanker en baarmoederhalskanker. Vroegtijdige opsporing vergroot de kans op genezing en beperkt de

impact van de behandeling. Het Centrum voor Kankeropsporing organiseert de Bevolkingsonderzoeken naar kanker in opdracht van de Vlaamse overheid. Het verstuurt de uitnodigingen, bewaakt de kwaliteit, en informeert de bevolking.

Bijlage: belangrijkste cijfers uit het jaarrapport 2020

Cijfers Bevolkingsonderzoek Dikkedarmkanker

- 851.788 personen ontvingen een stoelgangtest.
- 51,1% van hen stuurden een staal terug.
- Van de personen die een vorige keer (in 2017) al deelnamen aan het Bevolkingsonderzoek neemt 88,5% ook deel aan de uitnodiging in 2019. Van de personen die afgelopen twee screeningsrondes deelnamen, neemt 94,5% ook deel aan de derde uitnodiging. Hebben ze al deelgenomen bij twee vorige uitnodigingen, zijn ze m.a.w. ook geneigd om opnieuw deel te nemen bij de derde uitnodiging.
- Het aantal nieuwe instappers (na niet deelname in vorige ronde) bedraagt 8,2%.
- De totale dekking bedraagt 64,4%. Dit wil zeggen dat 35,6% van de doelgroep nog niet is bereikt (waarvan 28,7% nooit-deelnemers zijn), rekening houdend met het aantal mannen en vrouwen dat zich laat onderzoeken buiten het bevolkingsonderzoek of niet hoeven deel te nemen, bv. wegens in behandeling.
- Bij 5,8% (25.210 personen) was de stoelgangtest afwijkend bleek er te veel bloed in de stoelgang en werd een coloscopie aanbevolen.
- Bij 84,6% van die afwijkende resultaten volgde een coloscopie (cijfers 2018, 2019 nog onvolledig). Bij 25% van de personen gebeurde dit binnen de 33 dagen.
- 75% van de kankers gevonden door de screening hebben een vroegtijdig en dus goed behandelbaar stadium. Ter vergelijking: bij niet deelnemers is dat 35%.

Cijfers Bevolkingsonderzoek Borstkanker:

- 397.836 vrouwen ontvingen een uitnodiging in 2019.
- 54,1% van hen ging in op de uitnodiging.
- Het percentage trouwe deelnemers aan twee opeenvolgende uitnodigingsrondes bedraagt 86,5%, aan drie uitnodigingsrondes 78,6%.
- Het aantal nieuwe instappers (na niet deelname in vorige ronde) bedraagt 19,3%.

- De totale dekkingsgraad was 64,7% in 2019. Dit wil zeggen dat 35,3% van de doelgroep nog niet is bereikt (waarvan 14.5% nooit-deelnemers zijn), het valt op dat dit kort bij de resultaten van het BVO DDK komt. Daarom plant het CvKO in 2021 te analyseren of bepaalde groepen aan geen enkele screening deelnemen.
- Bij 5,0% (eerste ronde) en 2.1% (vervolg ronde) bleek er iets verdacht te zien te zijn op de mammografie en werd een vervolgonderzoek aanbevolen.
- De borstkankerdetectiegraad haalt de gewenste Europese norm bij zowel eerste screening (minstens 8/1000) als vervolgscreening (5/1000).
- 26,7% van de kankers gedetecteerd in een vervolgronde worden relatief laat gevonden (minstens stadium II).

Cijfers Bevolkingsonderzoek Baarmoederhalskanker:

- In 2019 werden in totaal 322.897 uitnodigen verstuurd.
- Van de volledige doelgroep laat 63,7% zich screenen, met of zonder uitnodigingbrief. De dekkingsgraad is het hoogst tussen de leeftijd van 30 tot 49 jaar en bedraagt minstens 67 %. Vanaf 50 jaar daalt deze tot slechts 55,1% bij de oudste leeftijdscategorie 60-64 jaar. Voor de jongste leeftijdscategorie 25-29 jaar is dekking ook minder dan 65%, namelijk 60,8%.
- In 2019 werden 83,9% van de screeningsuitstrijkjes afgenomen door de gynaecologen en 15,7% door huisartsen
- 7,6% van de uitstrijkjes is afwijkend. Dit percentage blijft stabiel in de loop van 2013-2019.
- De incidentie van de in situ tumoren is bijna verdubbeld sinds 2013. Deze waarnemingen stemmen overeen met de trend op langere termijn van de incidentiecijfers van BCR voor alle leeftijden voor Vlaanderen. Op langere termijn is er een licht dalende trend voor de invasieve tumoren. Deze daling van invasieve letsels gecombineerd met een stijging van in situ kankers komt overeen met wat wordt waargenomen in andere landen en is mogelijk een effect van screening. Deze stijging van de in situ tumoren kan deels te wijten zijn aan de wijziging van de WHO richtlijnen voor de classificatie van intraepitheliale letsels.
- De opvolgingsgraad van afwijkende screeningsuitstrijkjes is gestegen van 73,0% in 2013 naar 79,7% in 2015. In de periode 2015-2018 blijft dit percentage rond de 80%. De opvolgingsgraad van stalen van onvoldoende kwaliteit is in de loop van de periode 2013 tot 2017 ook sterk toegenomen van 28,5% naar 46,7%, maar daalt licht tot 44,8% in 2018. De opvolgingsgraad varieert sterk naargelang van de diagnose en het

bijhorende HPV-resultaat. De meer ernstige letsels hebben een beter opvolgingsgraad. Voor de minder ernstige letsels ligt deze lager.

- Er is een groot verschil in stadiumverdeling van de invasieve tumoren bij vrouwen die gescreend zijn en vrouwen die nooit gescreend zijn voor de incidentiejaren 2016-2018. Bij de gescreende vrouwen worden 71,6% van deze tumoren gediagnosticeerd in stadium I en slechts 5,6% in stadium IV. Bij de nooit-gescreende vrouwen worden meer tumoren in een verder gevorderd stadium gezien, namelijk 24,2% in stadium III 16,3% stadium IV en slechts 40,1% in stadium I.